

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Inclyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
propriarii Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Qvartum

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Caput V. Idem. (a) Eborac. Archiepiscopo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74533](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74533)

mon. disp. 104. n. 20. Basilius lib. 7. de matrim. c. 65. præfenti, in d. c. de illis, dum docent, semper ætatem ad matrimoniū æstimari ex habitu corporis.

C A P U T I V.

Alex. III. (a) *Herfordiensi Episcopo.*

Litteras tuæ fraternitatis recepimus, ex quarum tenore perpendimus, quod quidam parochianus tuus A. nomine, cum esset perfectæ ætatis, quandam puellam in (b) cunabulis desponsavit: procedente verò tempore idem A. matrem puellæ cognovit, & eam in uxorem accepit. Unde quia dubitas, an hujusmodi matrimonium stare debeat, à nobis exinde consilium postulasti: super quo fraternitati tuæ taliter duximus respondendum, quod si præfatus vir matrem præfatæ puellæ, antequam puella ipsa septimum annum complevisset, in uxorem accepit, matrimonium ipsum non dissolvas, sed eundem virum præfatam mulierem, sicut uxorem, liberè tenere permittas, cum hujusmodi desponsationes nullæ sint quæ in cunabilis fiunt. Verùm si postquam præfata puella septimum annum complevit, prædictus vir matrem in uxorem accepit, cum sponsalia ex tunc placere consueverint, inter eos sententiam (c) divortii non differas promulgare, nec ipsum, seu filiam, seu matrem uxorem habere permittas.

N O T Æ.

1.

(a) *Herfordiensi.*] Ita etiam legitur in 1. *colleç. sub hoc tit. cap. 5. & post Concil. Lateran. p. 12. cap. 2. De hac diocesi egi in cap. 2. de temp. ordin.*

2.

(b) *Cunabulis.*] Cunabula enim sunt infan-

tiæ panni, quos solos mortui secum referunt, quasi retroacti ad diem natalem, & ineuntem ætatem, ut ex D. Hieronymo & Arnobio probat Cujac. in præsent.

(c) *Divortii.*] Propter impedimentum publicæ honestatis nullum fuerat conjugium, ut probavi in cap. 3. de sponsalibus.

3.

C A P U T V.

Idem. (a) *Eborac. Archiepiscopo.*

Accessit ad præsentiam nostram nobilis vir Vv. filius G. cum litteris tuis, ex quarum tenore perpendimus, quod cum filiam cujusdam nobilis viri, dum esset minoris ætatis, desponsasset, postmodum ipsam assensum in hac parte non præbente, antequam ad nubiles annos pervenisset, celebratum est inter eos divortium: procedente verò tempore, defuncto patre puellæ matrem ejus Vv. sibi matrimonio copulavit; quod quidem factum cum sustinere nolles, cum sollicitè monuisti, ut ipsam dimitteret: & quia monitis tuis in hac parte noluit acquiescere, ipsam excommunicationis vinculo innodasti; tamen acceptam ab eo cautionem, quod nostram adiret præsentiam, & super hoc statutum nostrum firmiter observaret, eundem mandato nostro absolutum denuntiasti, & cum litteris tuis ad præsentiam nostram misisti. Verùm præfatus Vv. in nostra præsentia constitutus, suam nobis assertionem proposuit, quod puellam ipsam dum esset infra septimum annum desponsavit, postea antequam ad nubiles annos pervenisset, noluit aliquatenus consentire, ut præfatum Vv. in virum acciperet, & ita cum patre suo, in cujus potestate remanserat, & cum præfato Vv. ad præsentiam tuam accessit; & cum ab ore puellæ audisses, & per eam cognosceres, & per patrem ejus, quod memoratum Vv. in virum volebat, statim illum in plena Synodo ab hujusmodi desponsatione publicè absolutum denuntiasti. Elapsis verò pluribus annis post, mortuo patre puellæ, charissimus in Christo filius noster H. Anglorum Rex matrem suprædictæ memorato Vv. tradidit in uxorem, quam idem Vv. ut discordia orta inter consanguineos suos, & consanguineos mulieris sopiretur, accepit, & solenniter desponsavit, & etiam sine contradictione Ecclesiæ duxit, & ex ea liberos procreavit, & puella fuit alteri viro copulata. Unde licet contineatur in litteris tuis, quod ipsa puella erat ætatis minoris, quando hujusmodi desponsatio facta fuit; tamen refert, utrum esset minoris ætatis proxima ætati apta matrimonio, aut infra septem annos. Ideoq; f. t. p. A. f. m. quat. rei veritate inquisitâ diligenter, & cognitâ, si tibi confiterit, quod præfata non esset septennis quando præmemorato Vv. desponsata fuit, & postea in eum non consenserit; & quod idem Vv. ab hujusmodi desponsatione per

te

te fuerit (c) absolutus, matrimonium inter eundem Vv. & matrem puellæ celebratum præcipias inviolabiliter observari, & eorundem proles denuntias esse legitimas, quia sicut discretio tua non ignorat, desponsationes, & matrimonia ante septimum annum fieri non possunt, præsertim si consensus postea non interveit. Sanè si præfata puella ante desponsationem septimum annum compleverit, licet prædictus vir à desponsatione illius puellæ ipso jure fuerit absolutus, cum ea in eum consentire nolebat; inhonestum tamen videtur, ut matrem ejus habeat, cujus filia sibi fuerat desponsata. Verùm si tibi visum fuerit, ut cum matre puellæ remaneat, ne discordia inter utriusque consanguineos olim exorta, nunc autem sopita, denuò susciatur, id dissimulare poteris, & æquamiter tolerare. Filii autem, quos de ipsa suscepit, si eam tolerante Ecclesia in uxorem duxit, à successione paternæ, vel maternæ hæreditatis prohiberi non possunt.

NOTÆ.

(a) *Eboracensi.*] Ita etiam legitur in 1. collect. sub hoc tit. cap. 6. & post Concil. Lateran. p. 6. cap. 7. de Eboracensi Angliæ Metropoli nonnulla adduxi in cap. 4. de rescriptis.

(b) *H.*] Henricus videlicet secundus Rex Angliæ, de quo plura Richardus Smitheus in floribus Ecclesiæ Anglicanæ, & nos adduximus in cap. non est, de sponsalibus. De autoritate Principis sæcularis in nuptiis vasallorum agemus in cap. 3. qui clerici vel non.

(c) *Fuerit absolutus.*] Id est absolutus declaratus, ut antea Pontifex dixerat: & in cap. 2. de jurejur. Glossa non male, absolvimus, interpretatur, absolutum declaramus: & in l. sicur, vers. sed si queritur, ff. si servitus vindic. per sententiam judicis servitus non constituitur, sed quæ jam est constituta, declaratur: notarunt Cujac. hic, Bajo Arroyo in cap. Quintavallis, num. 74. de jurejur.

COMMENTARIUM.

I. IN his duabus Alexandri Decretalibus una eademque proponitur species, & simul una refertur decisio; quare ex utroque textu sequens adducitur assertio: Sponsalia inter infantes contracta, vel à majore cum infante, pro infectis habentur, adeo ut nec publicæ honestatis impedimentum producant. Probant eam textus in cap. unico 30. q. 2. cap. continebatur 6. cap. de illis, cap. à nobis 8. cap. ad dissolvendum, hoc tit. cap. 1. eod. tit. in 6. cap. 1. de sponsal. eodem libro. l. in sponsalibus 14. ff. de spons. Novel. Leonis 109. Novel. Xiphilini apud Harmenopolium lib. 4. promptuarii, tit. 6. §. 29. Carnotens. epistol. 99. & 243. l. fin. tit. 1. partit. 4. Illustrant ultra congestos à Barbosa in præsentem, Cujac. hic, P. Greg. lib. 9. syntagm. cap. 7. & lib. 3. partit. tit. 21. cap. 4. Sanchez lib. 1. de matrim. disp. 16. Gutierrez eod. tract. cap. 2. Basilii eod. tract. lib. 1. cap. 65. num. 1. Fachineus lib. 3. contror. cap. 26. Germonius lib. 2. animadv. cap. 2. Olvaldus lib. 7. comment. cap. 9. Donelli, litt. S. Costanus de sponsal. fol. 19. Cujac. lib. 4. different. Modest. in d. l. in sponsalibus. Alberic. Gentil. lib. 5. de nuptiis, cap. 1. Ægidius Bossius tom. 1. oper. moral. tit. 2. §. 13. Cujac. ad titulum C. de spons. Narbona ann. 7. quest. 19. & 20. Brissonius de ritu nupt. fol. 153. Medrano de consens. connub. cap. 7. num. 2. Franciscus de jure connub. cap. 2. sect. 2. Hurtado de matrim. disp. 1. difficult. 4. Diana p. 1. tract. 4. resol. 22.

2. Sed pro dubitandi ratione in præsentem assertionem ita insurgo: Pupilli contrahere non pos-

sunt, nec negotium aliquod sine tutoris auctoritate gerere, l. pupillus, ff. de obl. & act. l. in negotiis, l. pupillum, ff. de reg. jur. ergo neque ex sponsalibus, etsi infantia majores sint, obligari poterunt. Accedit, nam si ætas septem annorum ad sponsalia contrahenda desideratur, quia in ea liber consensus adest, etiam in infante consensus datur; siquidem possessio, quæ sine consensu non acquiritur, Decius in l. 13. ff. de reg. jur. à septennio minore acquiritur, l. 3. C. de adquir. possess. & illum intellectum habere docet Seneca lib. 7. controver. sibi: Nihil puero teste latius, utique quinqueenni; nam ad eos pervenit annos, ut intelligat, & nondum ad eos, quibus singat. Ergo si ætas septem annorum præscripta est ad sponsalia ob consensum in ea intercedentem, etiam ante ipsam ætatem ex eadem ratione possunt ea celebrari.

Quæ dubitandi ratione non obstante, vera est præfata assertio, pro cujus expositione sciendum est, Modestinum in d. l. in sponsalibus 14. ff. de spons. eam inter nuptias, & sponsalia nobilem agnovisse differentiam, quod in sponsalibus non sit definita ætas, ut in matrimonio: unde Paulus lib. 2. sentent. tit. 19. ait: Sponsalia, tam inter puberes, quam inter impuberes contrahi possunt. Subjicit tamen Modestinus: Quapropter à primordio ætatis sponsalia contrahi possunt, si modo id fieri utraque pars intelligat, id est, si non sine minoribus quam septem annis. Quæ posteriora verba aperte pugnant cum prioribus, in quibus definitam non esse ætatem sponsalibus Modestinus affirmavit. Ideoque suspecta sibi videri illa verba, & Triboniano adscribenda, putat Faber in Papin. tit. 22. princip. 6. illar. 8. cujus audaciam reprehendit Osvaldus lib. 7. comment. cap. 9. Quare pro ipsius textus solutione sunt qui existimant, Modestinum non pugnantia verba protulisse, sed tantum asseruisse, quod etsi in sponsalibus certa ætas præfinita non sit, quia infans nescit quid loquatur, immò & evenire possit ut fari nequeat; ideò cum stipulari non possit, per consequens nec sponsalia contrahere, propter verba stipulationis in sponsalibus adhiberi solita, l. 2. ff. de spons. ideoque requiri ætatem septem annorum. Sed hæc solutio ex eo displicet, quòd supponit, ad valorem sponsalium stipulationem semper adhibendam; quod etsi præfinito jure Romanorum receptum esset, postea tamen novo jure institutum fuit, ut sine stipulatione celebrari valerent, & ideo ad ea constituenda nudum consensum sufficere, docetur in l. 4. l. sponsalia 11. ff. de spons. notant Duarenus in rubric. ff. soluto matrim. tit. de sponsal. Brissonius de ritu nupt. in princip. Quare, eà solutione omisâ, & aliâ Germonii lib. 2. animadv.

tur tradita assertio.

3. In sponsalibus atas an sit definita.

adv. cap. 6. dicendum est cum Cujac. *ad titul. C. de spons.* Modestinus in *d. l. in sponsal. vers. quapropter*, non definire certam quætionem, nec cum sua priore sententia pugnare; sed tantum exigere, ut sponsi intelligant quid agant; quod cum frequentius non contingat ante completum septimum annum, idè à contrario sensu innuit minores septennio, id est infantes, *l. 1. §. sufficit, ff. de admitt. tut. l. si infanti 18. C. de jure delib. inutiliter sponsalia contrahere.* Nec inde rectè inferes, ætatem septem annorum legibus præfinitam esse sponsalibus; definit enim Modestinus, non perpetuò, sed ex eo, quod frequentius accidit, juxta regulam legis, *nam ad ea, ff. de legibus.* Nam evenire potest, & quidem sæpe sæpius, ut septennio major adhuc pleno judicio careat, quo casu sponsalia ab eo contracta non valent, & tamen in nuptiis semper ætas à jure præscripta sufficit; quia post eam quilibet judicii compos esse præsumitur. Eamque differentiam inter sponsalia & nuptias doceri in *d. l. in sponsalibus 14.* notarunt post Accursium ibi, Sanchez *de matrim. lib. 1. disp. 16. num. 3.* Gutierrez *cod. tract. cap. 2. num. 3.*

4.
Malitia
quoad ætatem
supplet a. a.
rem.

Ex inde inferitur, malitiam quoad sponsalia ætatem supplere, & si contrahentes perfecti ingenii & judicii non sint, ita ut intelligant quid agant, posse sponsalia contrahere, argumento legis *3. C. si minor se major*, docent Glossa verbo *Dubia*, & Cujac. in *cap. 3. de spons.* Covarr. *1. p. de matrim. cap. 2. num. 1.* Sanchez *d. disp. 16. num. 9.* Gutierrez *d. cap. 2. num. 10.* Basil. *cod. tract. lib. 12. cap. 5.* licet contrarium teneant Hurtado *de matrim. disp. 1. difficult. 4.* Narbona *de atate, anno 7. q. 1.* Nec illis favet Modestina in *d. l. in sponsalibus*, ibi: *Id est, si non sint minores*; quibus verbis significari videtur, ante illam ætatem contrahentes non posse nec scire, nec intelligere: igitur nec sponsalia contrahere. Quo fundamento moti à superiori sententia etiam discesserunt Germonius *lib. 2. animadv. cap. 6.* Fachineus *lib. 3. controvers. cap. 26.* Nam respondetur; verba illa referenda esse ad ea, quæ frequentius accidunt: sæpe sæpius enim infantes ante illam ætatem perfectum judicium, & rationis usum non habent, *l. Fulcinius 7. §. planè, ff. ex quibus causis in possess.* Cæterum si prudentia suppleat ætatem, defectus legitimæ ætatis non officit sponsalibus contrahendis. His etiam consequens est, ad contrahenda sponsalia satis non esse infantes proximos esse septennio; sed si malitia ætatem non suppleat, totum tempus septennii completum desiderari, ut sponsalia consistant, docent Sanchez *d. disput. 16. num. 4.* Cujac. *lib. 6. observ. cap. 16.* Coninch. *de sacrament. disput. 21. dub. 5. num. 51.* Basiliius *d. cap. 5. num. 3.* Hurtado *dict. disp. 1. difficult. 4.* quamvis contrarium teneat cum Rebello & Diana Narbona *de atate, d. q. n. 6.* Quæ sententia probatur, tum ex eo, quod voluntas, quæ in naturali consensu consistit, non solet dari nisi in eo, qui septennium complevit, *l. si infanti 18. Cod. de jur. delib.* tum etiam, nam cum præsens textus in *cap. accessit*, aperte probet septennii tempus debere esse completum, quod & docetur in *cap. litter. 15. hoc titul.* merito hoc casu asserimus, satis non esse annum esse inceptum; nam quoties verba legis ad annos consummatos referuntur, veluti si ita dicatur, *Cum tot annorum fuerit, vel cum annos compleverit, vel excefferit*; tunc tempus

completum esse oportet, nec sufficit inceptum, *cap. subdiaconum 77. distinct. cap. cum in cunctis, in princip. de elect. l. si ita 41. vers. Inter, ff. de manumiss. testam. l. 2. in princip. ff. de excusat. tutor. l. Sejus 46. ad Trebel. l. non 48. ff. de condit. & demonstr. l. si cui 49. ff. de legat. 1. l. ex his, C. quando dies legari: nisi ex æquitate, vel favore rei, de qua agitur, similia verba impropriantur, ut in *l. qui filium 74. §. 2. ff. ad Trebel.* ubi verbum, *provenerit*, pro excefferit, accipiendum esse, docet Connanus *lib. 3. comment. cap. 12. num. 7.* quamvis Merill. *lib. 2. observ. cap. 21.* existimet constitutionem, de qua in *d. l. num. 47.* contrariam esse rescripto, de quo in *d. l. qui filium, §. 2.* Cæterum si verba legis ad ingressum, vel solam existentiam anni dirigantur, veluti si ita dicatur, *Cum fuerit in tali anno, vel, Attingerit tot annos, aut similia, sive lex prohibeat, ne quid ante certum tempus fiat, tunc satis est annum esse inceptum, & in hoc fenae accipiendi sunt textus in Clement. Generali, de atate & qualis. cap. cum in cunctis, §. inferiora, de elect. cap. presbyter 78. distinct. Trident. sess. 23. de reform. cap. 12. l. ad Remp. 8. ff. de mulier. junctis traditis à Connano *d. cap. 12.* Roberto *lib. 1. recept. sentent. cap. 2. & 3.***

Nec huic doctrinæ obstat textus in *l. ultim. tit. 1. part. 4.* ubi ad sponsalia contrahenda præfinitur ætas septem annorum, aut paulò minus, ibi: *Fuessen de edad de siete annos, o poco menos*; quibus verbis aperte significatur, sufficere proximis esse septennio, licet totum tempus completum non sit, quemadmodum in ætate necessaria ad manumissionem procedit, *l. 1. ff. de manumiss. juncto Fabro in jurisprad. tit. 4. princip. 3. illat. 7.* & in tempore ad usucapionem necessario, *l. in usucapionibus 6. ff. de usucap. l. penult. ff. de divers. & tempor. & in ætate ad testamentum faciendum, l. à qua atate 5. ff. de testam. docet Costa in cap. si pater, verbo Defunctis, num. 1. & 2. de testam. ubi exponit textus in *l. si frater, C. qui testamenta, §. masculino, Insti. de pupil.* quibus etiam non adductis fundamentis, & rationibus ad sponsalia contrahenda sufficere infantes proximos esse septennio, docuerunt innumeri, quos refert, & sequitur Gutierrez *de matrim. d. cap. 2. num. 7. & 8.* Sed adhuc non est discedendum à superiori sententia; nam etsi annus non naturaliter ad momentum, id est ad horas, sed civiliter ad dies numeretur, *l. anniculus 134. ff. de v. s. ita ut sufficiat supremum anni diem attingere, ut in d. l. 1. d. l. 16.* attamen cum ex forma loquendi colligitur, ætatem completam esse oportere, tunc nec sufficit ultimum diem esse coeptum, sed desideratur ut sit completus, *l. 3. §. minorum, ff. de minoribus, l. 3. ff. de jure immunit.* Unde ætas ad omittendam professionem Concilio Trident. præscripta *sess. 25. de regul. cap. 15.* de momento ad momentum computatur. Nec favet contrariæ sententiæ dicta lex partitæ; nam respondetur, illa verba, *o poco menos*, accipienda esse de infante adeò prudente, ut malitia suppleat ætatem, nisi forte, quod magis probò, Alfonso in eadem lege approbaverit contrariam sententiam, quam amplexi fuerunt tot DD. tam Theologi, quam Juristæ.*

His suppositis ratio præsentis assertionis ex Traditus eo provenit; nam tam ad sponsalia, quam ad ratio de nuptias dendi.

nuptias consensus in contrahentibus desideratur, l. 4. l. penult. ff. de spons. leg. nuptias, ff. de reg. jur. cap. cum locum, cap. rna 25. de spons. ubi probavi: quare ab sponalibus celebrandis arcentur personæ, quarum consensus nullus est, cap. dilectus 14. de spons. cap. nec furiosus 32. quæst. 7. Cened. ad Decretal. collect. 148. in quorum numero sunt infantes, qui quod agunt, ignorant, d. l. in sponalibus 14. sunt expertes iudicii & usus rationis, l. quamvis 32. §. infans, ff. de adquir. possess. l. si quis 26. C. de donat. & ideo à furiosis parum distant, l. Fulcinius 7. §. plane, ff. ex quibus causis in possess. §. pupillus, Instit. de inutil. quare nullam rem agere dicuntur, seu negotium gerere, l. in negotiis, ff. de reg. jur. veluti stipulari, l. in princ. l. mulier 70. ff. de verb. oblig. l. 2. ff. rem pupilli, & si stipulentur, vel promittant, nihil agunt, l. i. §. furiosus ff. de oblig. & act. nec delicta admisisse creduntur, veluti homicidium, l. infans 12. ff. de sicariis, l. 5. §. sed si, ff. ad l. Aquil. nec furtum, l. impuberem 23. ff. de furtis, l. 2. §. 3. ff. de conduct. furv. nec ingrati tudinem admittere, leg. si quis 33. in fine, C. de inofficio. immò nec bonorum possessionem petere, l. 7. §. impubes, ff. de honor. possess. dicemus in cap. i. de delict. pueror. ideoque sponalia contrahere nequeunt: post completos autem septem annos ea celebrare valent; nam cum leges ad ea, quæ frequentius, non quæ raro accidunt, adaptentur, l. nam adeo, ff. de legibus; & infantes post septennium plenum consensum præstent, ideo post eam ætatem sponalia ritè, & validè contrahere possunt; ante eam autem ætatem celebrata nulla sunt ex defectu consensus, adeò ut nec publicæ honestatis impedimentum producant, ex præsentis capite litteras, c. l. hoc titul. in 6. cap. i. de spons. eod. lib. nisi post legitimam ætatem rata habeantur, cap. duo 12. hoc titul. d. cap. i. hoc titulo, lib. 6. quia virtute rati habitiois sustinentur, & convalescunt, ut etiam procedit in matrimonio nulliter celebrato, quod cessante impedimento convalescit, l. Proculus 67. ff. de jure dotium.

7.
Dissolvi-
tur dubi-
tatio.

Nec obstat dubitandi ratio supra expensa, in qua dicebamus, pupillum quidquam sine tutoris auctoritate gerere non posse; id enim usquequaque verum non est, quare qui septimum annum excesserunt, cum intellectum habeant, sibi naturaliter & civiliter obligant alios, §. pupillus, Instit. de inutilibus stipul. l. Julianus, §. penult. ff. de actionibus empti, & ipsi aliis naturaliter interdum obligantur, l. i. ff. de novat. amplius, & civiliter; cum obligatio nascatur vel ex re, vel ex delicto, l. furiosus, ff. de oblig. & act. cap. i. de delictis puerorum: proinde cum dissentire & consentire possint, meritò eis sponalia contrahere permittitur, l. porrit, junctal. si infanti, C. de jur. delib. præcipue cum post perfectam ætatem recti iudicii capaces detrectare matrimonium possint, & sponalia ab eis celebrata ex utroque jure sustineantur. Nec obstat augmentum ipsius difficultatis, nam verum est, infantem posse acquirere possessionem, quia ad eam acquirendam affectus tantum desideratur,

non consensus; majorem autem in intellectum desideramus in sponalibus, propter negotii gravitatem; & quia de futuris constituere, quod sit in sponalibus, futurarum nuptiarum repositionibus, res est majoris consilii. Necetiam obstat Senecæ autoritas, nam apud eum pro quinquennis, legendum esse quindenis, jam probavit Gentilis de nupt. lib. 5. cap. 1.

Suprà traditis obstat textus in l. sape 17. ff. de spons. ubi docetur, sape evenire, ut iusta, ac ^{Expediatur} necessariæ causæ trahant, sive producant spon- ^{textus int.} sponalia, non solum anno, vel biennio, sed etiam ^{sape 17. ff.} triennio: ex quo textu expresse deducitur, spon- ^{de sponal.} sponalia debere celebrari in ea ætate, ut saltem intra biennium matrimonium celebrari possit: ergo ætas septem annorum non est sufficiens ad sponalia celebranda. Pro cujus textus expositione sciendum est, lege Jul. & Pap. ab Augusto lata maritis præmia constituta fuisse, ut ita ad matrimonia frequentanda provocarentur; quæ de causâ, cum nonnulli puellas immaturas desponderent, ex quibus liberos suscipere non poterant, eveniebat, ut interim præmiis maritorum fruerentur: cui fraudi ut Augustus viam præcluderet, tempus habendi sponsas coarctavit, ut auctor est Suetonius in Augusto, cap. 34. quod tempus fuisse decem annorum, scribit Dion. lib. 54. ex quo, & Zonara tom. 2. ita restituit caput 3. ipsius legis Juliae Jacobus Gothofredus in quatuor fontibus, pag. 174. ibi: *Quicumque sponsam habebit ultra biennium, sponsam eam ne habeto; qui ultra biennium habuerit, maritorum præmiis ne fruatur: decemni minorem sponsam ne habeto. Exeminis item à morte viri, biennii, à repudio, anni & sex mensium vacatio est.* Quò pertinent textus in l. 13. ff. de probat. l. 4. Cod. Theod. de spons. unde interpolata est lex 2. Codicis Justin. eod. titul. ut sic intra biennium legitimæ nuptiæ contrahi possent, ac proinde minores natu decem annorum frustra sponsas haberentur, quoad præmia legis Jul. & Pap. notarunt Hothomanus de sponal. cap. 2. Germonius lib. 2. animadv. cap. 6. & ad hoc legis Jul. & Pap. cap. respexisse Gajum in dict. l. sape, observarunt Brissonius de ritu nupt. pag. 153. Balduinus ad l. Jul. & Pap. pag. 74. Cujac. lib. 16. observ. c. 35. expeditiùs lib. 4. different. Modestinus in d. l. in sponalibus 14. ff. de spons. etsi paulò obscurius in recit. ad titulum C. de spons. Prædicto ergo capite legis Juliae non fuit definita ætas ad sponalia generaliter, & in communi, sed dumtaxat quoad præmia, pœnasque legis Jul. & Pap. quibus frui, vel exculari eos voluit Augustus, qui sibi desponsabant puellam minorem decennio, cum qua esse nuptiæ post biennium non poterant; nec scilicet fraus legibus fieret, dum sponsi pro maritis haberi volebant. Ceterum extra causam legis Juliae & Papiæ utiliter contrahunt sponalia etiam cum puella nondum decemni, dummodo septem annos habeat, juxta suprâ tradita. Prosequitur ipsius textus interpretationem Illustrissimus præceptor D. Franciscus Ramos ad l. Jul. & Pap. c. 1. de ætate spons. & nos ex ipso infra in cap. fin. de secundis nuptiis. c. de illis 5. de sponal.